

FILMHANDLEDNING FRÅN FILMCENTRUM

I JAKT PÅ ETT BÄTTRE LIV

TEMAN: MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER, ETIK & MORAL, MIGRATION

REKOMMENDERAD FRÅN: ÅK 6

EN FILMHANDLEDNING AV MIKAELA KINDBLOM

HANDLING

Denisa och Sara är två unga kvinnor i 20-årsåldern. De bor i ett hus som består av udda plankor, frigolit och presenningar i en skogsdunge i Högdalen, några mil utanför Stockholm. Båda väntar barn, men det är inte första gången för någon av dem. Sara har två söner och Denisa har fem döttrar. Men barnen har de inte hos sig i Högdalen. Barnen bor hos äldre släktingar i Rumänien. Sara och Denisa är i Sverige för att tigga. Varje dag beger de sig ut på olika platser i Stockholm för att sitta med en pappmugg, och hoppas på småslantar, ofta i många långa timmar och i bitande kyla. De hoppas kunna få ihop tillräckligt med pengar för att kunna skicka hem till familjen i Rumänien. Både Sara och Denisa saknar sina barn, men de hoppas kunna återförenas med sin familj så småningom och drömmen är att få råd att bygga ett eget hus i Rumänien.

I lägret i Högdalen bor också en äldre kvinna, Liliana, som är i 50-årsåldern. På henne syns spåren efter ett svårt liv som tiggare. Hon är oftast kvar i lägret och tar hand

om matlagningen till de som är ute och tigger. Hon försöker hålla modet upp trots många hälsoproblem.

Vi får följa med i Denisas, Saras och Lilianas vardag och lära känna dem bättre: Denisa var mycket duktig i skolan. Men hon slutade skolan när hon blev gravid. Sara hoppade av skolan redan i åttaårsåldern för att börja tigga. Vi får också höra dem berätta om hur det var att växa upp i Rumänien och om att vara kvinna i den samhällsgrupp som har det allra sämst och som alla ser ner på. Sara visar sin mage och snittet från när hon var 16 år och inte hade tillräckligt breda höfter för att föda sitt första barn.

Tiden går och magarna växer. Men nu har myndigheterna fått korn på lägret i Högdalen. De som bor där måste flytta därifrån, alternativt ta emot en gratis bussbiljett till Rumänien som kommunen delar ut. Lägret rivs under protester från både de bosatta och frivilligorganisationer som försöker hjälpa romerna. Sara beslutar sig för att resa tillbaka till Rumänien för att föda. Men hon

inser att hon inte kan ta hand om sin nyfödde son, så hon lämnar honom på sjukhuset.

I byn Malu Vinat återförenas Sara med sina båda söner. De vill inte att hon ska resa tillbaka till Sverige. Hon svarar att hon måste. De har inte råd att bo allihop tillsammans. Sara går med sin son till myndigheterna för att försöka få ett skolbidrag. Men det visar sig att sonen varit för lite i skolan för att kunna få bidraget.

Medan Sara varit borta har Denisa och Liliana varit med om ytterligare en avhysning. Nästa gång kommer grävskeporna och river deras läger utan förvarning. Liliana säger att hon inte orkar med flera flyttar. Denisa får missfall, till synes på grund av de hårda levnadsförhållandena i lägret. Hon saknar sina döttrar i Rumänien och ångrar att hon begett sig till Sverige. I slutet av filmen lämnar hon också sin man Victor.

Vid filmens slut får vi reda på att både Sara och Denisa är tillbaka i Sverige för att fortsätta tiggas. Liliana har dock återvänt till Rumänien. Hennes hälsa tål inte längre det hårda livet som tiggare.

DRÖMMEN OM EN EUROPEISK GEMENSKAP

Den europeiska idéns historiska utmaning är att av små folk med konstiga språk skapa en fungerande politisk gemenskap. Så skrev Göran Rosenberg 2010.

Med Europa menade han:

Utan en idé om Europa, hur som helst, inget Europa, bara en spretig och svåravgränsad halvö på den västasiatiska landmassan befolkad av små folk med konstiga språk och med en historisk benägenhet att slå ihjäl varandra.

Sara, Denisa och Liliana kommer från Rumänien, ett av de fattigaste länderna i Europa. Ungefär när halva filmen har gått får vi följa med dit, när filmarna följer med Sara till Rumänien där hennes barn bor.

För mellanstadiet:

- Vad får du reda på om Rumänien i filmen? Ta reda på hur det är att vara barn där och redovisa för resten av klassen.
- Beskriv hur Denisas och Saras barn har det. På vilka sätt skiljer sig deras liv från ditt?

För högstadiet och gymnasiet:

- Vad innebär att vara europé och ingå i den europeiska unionen (EU)?
- Vilka rättigheter och skyldigheter har vi som lever i Sverige men inte tiggarna från Rumänien?
- Ta reda på vad som hände med romerna under andra världskriget och hur Nazi-Tyskland såg på dem.
- Läs hela Göran Rosenbergs artikel i DN om Europa. Är romerna en del av Europa? Diskutera detta i klassrummet eller ge detta som essäfråga till eleverna att skriva om individuellt.

VI OCH DOM – FRÅGOR FÖR ETT FILMSAMTAL MED MELLANSTADIET

Vi och dom – frågor för ett filmsamtal med mellanstadiet I Europa just nu byggs det murar för att hålla flyktingströmmarna borta. För dem som söker sig bort från krigshärdarna i Syrien blir färdvägarna allt längre och farligare. Grekland har stängt sina gränser. Vägen över Balkan är stängd. Men hur är det med romerna? De söker inte flyktingstatus och de verkar inte vilja integreras och bli som vi andra som lever i Europa, vi som jobbar för vårt uppehälle, tjänar vårt dagliga bröd, gör rätt för oss – som det heter.

- Hur kan vi göra ”vi” av ”dom”?
- Hur kan romerna som tigger bli medborgare med samma rättigheter och skyldigheter i den europeiska gemenskapen som vi andra?
- Vill de ens bli som vi?
- Hur ska vi leva sida vid sida, granne med tiggarna, i vår tids Europa?

Det här är svåra frågor, som den här filmen naturligtvis inte kan besvara. Men filmen gör ändå några försök. Här är några förslag på hur man kan få igång ett samtal om filmen i klassrummet. Vi börjar med några frågor om hur filmen är gjord:

- Vilka är filmarna Carolina och Tova? Vad får vi veta om dem i filmen? Vad berättar de om sig själva på filmens hemsida? Är de också romer?
- Varför tror ni att Tova och Caroline velat göra den här filmen?
- Hur gjorde de för att få kontakt med Denisa, Sara och Liliana?
- Varför är Liliana, Denisa och Sara i Sverige?
- Var tror ni ”hemma” är för Denisa, Liliana och Sara?
- Vad påverkar deras val om att stanna i Sverige eller att åka tillbaka till Rumänien?
- Vilka val har Denisa, Lilian och Sara?
- Vad tycker du att de ska göra?
- Vad gör de svenska myndigheterna när de hittar romernas kåkstad?
- Vad ger de romerna för alternativ?
- Hur reagerar Denisa, Liliana och Sara på avhysningarna?
- Tycker de lika?
- Tror ni att Tova och Caroline blev vänner med Sara, Denisa och Liliana under filminspelningen?
- Om du var i samma situation som Denisa, Liliana eller Sara, vad skulle du göra?

YRKE: TIGGARE

Många av oss möter tiggare varje dag. De sitter utanför mataffären, i tunnelbanan eller intill en kall husvägg. Tankarna som dessa möten föder är motsägelsefulla: Ska man ge dem pengar? Är inte det att uppmuntra tiggeriet? Men tigga – det är väl inte ett värdigt liv? Varför kan inte de som tigger istället försöka att skaffa sig ett jobb? Hur orkar de sitta där dag ut och dag in? Kan man inte hjälpa dem på något annat sätt? Ge dem mat eller kläder istället för pengar?

I Sverige har inte tiggare funnits särskilt länge. De tiggare som har kommit hit på senare år är en effekt av den europeiska krisen och kriget i Syrien. Men stämmer det verkligen att tiggare är något nytt och okänt i vårt samhälle?

Att behöva tigga ihop till ett mål mat eller en sovplats är inget nytt, inte ens för ett så välbärgat samhälle som här i Sverige. Man behöver bara titta lite bakåt i vår historia, till början av 1900-talet förslagsvis, för att se hur fattigdom, elände och tiggeri har förekommit i Sverige under långa perioder. Och ekonomiska flyktingar, folk som har behövt flytta för att hitta jobb, mat och ett bättre liv, har länge präglat vår egen historia – inte minst den miljon svenskar som under 1800-talets andra hälft emigrerade till USA.

Samtidigt är det viktigt att påminna varandra om att alla romer inte är tiggare. I Sverige har det funnits människor med romskt ursprung sedan 1500-talet och idag finns det omkring 50 000 romer, eller människor med romskt ursprung, i landet. Under 1960-talet drev Katarina Taikon och hennes syster Rosa Taikon en viktig kamp för romernas rättigheter i Sverige. Då hade romerna under större delen av 1900-talet levt som statslösa, vilket drev dem ut på vägarna och gjorde det svårt för dem att ha fasta jobb eller gå i skola. Katarina och Rosa Taikon menade bland annat att romerna inte alls vill stå utanför samhället och leva i skjul utan försörjning eller utbildning.

Den 24 juni 2016 presenterade regeringen ett nytt åtgärds paket för att ”bekämpa utsatthet och tiggeri –

ingen ska behöva tigga.” Åtgärds paketet handlar om att lägga extra resurser på tre reformområden:

- Ökad samverkan inom EU, särskilt Bulgarien och Rumänien
- Tydligare regler i Sverige
- Nära samarbete med civilsamhällsorganisationer

Åtgärds paketet har kritiserats för att det skulle innebära ett förbud mot tiggeri men civil och kommunminister Ardalan Shekarabi (S) har sagt att syftet i första hand är att skapa tydligare regler. Så här uttryckte sig Maria Ferm, som är Miljöpartiets gruppleadare och talesperson i migrationsfrågor:

Tiggeri är inte ett brott i Sverige och regeringen avser inte att ändra denna lagstiftning. Det går inte att förbjuda fattigdom. Regeringens politik är inte att använda straffrätt mot människor som ber andra om hjälp.

Här är några frågor för att få igång en diskussion om vad som driver människor till att tigga:

För mellanstadiet:

- Tänk på hur det ser ut på den plats där du bor. Är det några andra än romerna som tigger?
- Intervjua folk i din närhet: Ger de pengar till tiggarna eller går de bara förbi? Kan de förklara varför de gör som de gör?
- Varför tror du att folk tigger? Kan du komma på något som tiggarna skulle kunna göra istället för att få det bättre och kunna sluta tigga?
- Intervjua en riktigt gammal människa i din närhet, en mormor, farfar eller kanske grannen som får besök av hemtjänsten flera gånger om dagen. Hur var det i din hemort för länge sedan? Fanns det några fattiga människor? Var fanns de? Fanns det tiggare? Hur tänkte man om dem då?
- Ta reda på hur det såg ut för de allra fattigaste i Sverige för 100 år sedan. Vilka var fattiga? Hur tog samhället hand om dem? Vad var till exempel fattighuset? Fattigvården?

- Föreställ dig att du är en av tiggarna i Sverige idag. Vad skulle du skriva på det kort som du har bredvid din mugg, om du skulle vara en av de som tigger?
- Varför försöker Denisa, Sara och Liliana inte skaffa sig ett jobb istället för att tigga?
- Läs en bit ur Per Anders Fogelströms *Våra drömmars stad*, Selma Lagerlöfs *Körkarlen* eller Vilhelm Mobergs *Utvandrarna*: Jämför livet hos de allra fattigaste och utsatta i dessa berömda svenska romaner med filmen om Denisa, Sara och Liliana.

För högstadiet och gymnasiet:

- Varför blir man tiggare? Har inte vi i Sverige en välfärdsstat som skulle kunna ta hand om tiggarna? Iscensätt en debatt där ni letar rätt på olika argument som stödjer varför man kan vara för eller emot att staten ska ta hand om tiggarna i Sverige.
- Vilka skyddsnät finns i vårt samhälle som hindrar dig och mig och våra familjer, grannar och vänner från att tigga?
- Skriv en berättelse om hur du blev tiggare och hur din vardag ser ut. Vad hoppas du på? Vad skulle behöva hända för att du ska sluta tigga?
- Gör en kritisk granskning av regeringens åtgärdspaket: Hur redovisar de olika partierna sina ståndpunkter? Hur presenteras åtgärdspaketet i media? Vad tror du är en möjlig lösning?
- I debatten om tiggarna uppstår ofta frågan om vem som har ansvaret. Vem tycker du har ansvar för tiggarna? Är det vi, var och en av oss, eller dom, tiggarna, eller är det staten och EU? Läs på om regeringens åtgärdspaket som kom ut tidigare i år och motivera ditt svar.
- Vad skulle kunna hända med Sara, Denisa och Liliana om tiggeri blev olagligt i Sverige?
- Leta efter andra filmer och böcker som handlar om fattigdom och utsatta människor. Berätta för dina klasskamrater om hur fattigdom och tiggeri skildras i exempelvis en av dessa böcker eller filmer:

- *Oliver Twist*, roman av Charles Dickens, filmad många gånger, bl.a 1948 av David Lean
- *Sambällets olycksbarn/Les misérables*, roman av Charles Dickens, film från 2012 av Tom Hooper
- *Körkarlen*, roman av Selma Lagerlöf, stumfilm från 1921 av Victor Sjöström
- *Utvandrarna*, roman av Vilhelm Moberg, film från 1971 av Jan Troell
- *Glasblåsarns barn*, roman av Maria Gripe, film från 1998 av Anders Grönros
- *Salaam Bombay*, film från 1988 av Mira Nair
- *Slumdog Millionaire*, film från 2008 av Danny Boyle
- *Tjuvheder*, film från 2015 av Peter Grönlund

- Gör jämförelser mellan dessa äldre berättelser och dokumentärfilmen *I jakt på ett bättre liv*. Hur skiljer sig livet för människorna i äldre filmer och böcker från det liv som Sara, Denisa och Liliana lever?
- Välj ut fem saker som skiljer en dokumentärfilm från en spelfilm.
- Tror du att en dokumentärfilm är sannare än en spelfilm? Förtydliga ditt svar. Använd gärna någon av de ovan nämnda filmerna.
- Ta dina fem skillnader mellan dokumentärfilmen och spelfilmen och använd dem i en jämförelse mellan *I jakt på ett bättre liv* och musikalen *Les misérables*: Är det svårt att ta ett så allvarligt ämne som fattigdom på allvar i en musikal som *Les misérables*? Eller blir budskapet tvärtom tydligare och mer gripande om filmen har en hög budget, stjärnor i huvudrollerna som sjunger och en historia som bygger på en berömd förlaga? Vad får oss egentligen att reagera på andra människors olycka?
- Hur tror du filmen om Sara, Denisa och Liliana hade varit om den hade gjorts i Hollywood? Vad hade varit annorlunda, bättre, sämre?
- Välj några klipp om tiggare från nyheterna, facebook eller Youtube. Hur skiljer de sig från *I jakt på ett bättre liv*? Vad är likheterna?
- Vilken skildring av tiggare och utsatta människor berör dig mest? Förtydliga ditt svar med åtminstone tre skäl.

PRODUKTIONSUPPGIFTER

Original titel: I jakt på ett bättre liv

Sverige, 2015

Längd: 90 min.

Regi: Caroline Kernen och Tova Kurkiala Medbo

Språk: Romani, Rumänska, Svenska

Textat språk: Svenska

Rekommenderad från: Åk. 6

Distribution: Filmcentrum

Bergsunds Strand 39

Box 17099

104 62 Stockholm

Tel: 08 545 275 00

www.riks.filmcentrum.se

E-post: distribution@filmcentrum.se

LÄS MER OM FILMEN:

www.ijaktpaettbattreliv.se/about.html

www.svt.se/dokumentarfilm/i-jakt-pa-ett-battre-liv

www.stockholmfilmfestival.se/sv/festival/2015/film/in_pursuit_of_a_better_life

www.filmbasen.se/projekt/i-jakt-p%C3%A5-ett-b%C3%A4ttre-liv

LÄS MER OM ROMER:

Lärohandledning om romernas historia framtagen av Romska ungdomsförbundet: www.romernashistoria.se/lararhandledning/index.php

www.romernashistoria.se

Ett fördrivet folk – antologi om förtryck och diskriminering av romer/zigenare/resande, Forum för levande historia 2007

Utställningen *Vi är romer*: www.levandehistoria.se/utstallningar/vi-ar-romer-mot-manniskorna-bakom-myten

På Forum för levande historia finns också flera pedagogiska projekt om romer under Förintelsen – eller Porajmos som de själva kallar det folkord på romer som begicks av nazisterna: www.levandehistoria.se/klassrummet/romer-under-forintelsen

www.levandehistoria.se/klassrummet/seriealbumet-sofia-z-4515

OM REGISTRERINGEN AV ROMER I SVERIGE:

www.dn.se/om/registreringen-av-romer/

Nationalencyklopedin: Lista på svenska låneord från romani: www.minoritet.se/romer

SE ANDRA FILMER OM ROMER:

Uppbrott, kortfilm av Arne Sucksdorff från 1948. Finns att se gratis på filmarkivet.se

Taikon, dokumentärfilm från 2015 av Gellert Tamas och Lawen Mohtadi

Vi kallas tiggare, tv-serie av Alexandra Pascalidou sänd i SVT våren 2016

OM REGERINGENS ÅTGÄRDSPAKET MOT TIGGERI:

www.regeringen.se/pressmeddelanden/2015/06/att-bekampa-utsatthet-och-tiggeri/

www.sydsvenskan.se/2016-08-18/regeringen-splittrad-i-tiggerifragan

Göran Rosenbergs artikel i DN 2010-08-25: www.dn.se/ledare/kolumner/iden-om-europa/